

3.2.3 Prevence rizikového chování

Primární prevenci lze dělit na specifickou, která je cílena na konkrétní skupiny za účelem předcházení vzniku a rozvoji rizikových projevů chování, a nespecifickou, jež zejména ve formě zájmových, sportovních a volnočasových aktivit vede k podpoře zdravého životního stylu, smysluplnému využívání volného času a rozvoji jedince a není explicitně zaměřena na určitý rizikový jev nebo cílovou skupinu. Mezi rizikové projevy chování nejčastěji řadíme šikanu, násilí či ublížení na zdraví, agresivní chování vůči učitelům, užívání návykových látek, záškoláctví, vandalismus, poruchy příjmu potravy a různé formy extremismu a závislosti. ČŠI pravidelně zjišťuje výskyt případů rizikového chování a výsledky těchto zjištění uvádí ve své výroční zprávě.

Účinné preventivní programy fungují v těch školách, kde jsou nastolena jasná pravidla daná školním řádem, kde je demokratické prostředí, příznivé školní klima, žáci mají pocit důvěry a ví, na koho se mohou v případě jakéhokoliv podezření obrátit.

Předpokladem úspěšné prevence je proškolený a kvalifikovaný pedagogický pracovník. V základních školách tuto funkci plní nejčastěji školní metodik prevence, který také vypracovává minimální preventivní program na období jednoho roku. Z dotázaných škol nemá tuto funkci ustavenou 5,7 % základních škol (v malých školách je to pětina).

Ve čtyřech pětinach škol je vedle školního metodika prevence zavedena také funkce výchovného poradce, přičemž ve dvou třetinách škol vykonávají tyto funkce dvě různé osoby. Ke kumulaci těchto funkcí v jedné osobě dochází v 15 % základních škol, častěji ve školách malých z důvodu omezených personálních kapacit.

Ve školách, kde je funkce školního metodika prevence ustavena, ji ve více než polovině případů plní pedagogický pracovník, který neabsolvoval specializační studium určené pro školní metodiky prevence. Zatímco v základních školách mají tuto specializaci pouze přibližně dvě pětiny školních metodiků prevence, ve středních školách je to o 17 % více. V desetině škol tuto funkci zastává ředitel školy.

Prevence rizikového chování je v největší míře realizována v podobě běžné výuky vedené učitelem (72,6 % škol) nebo v rámci osvětových přednášek či besed (68,6 %). Polovina škol organizuje třídní nebo školní projekty s preventivní tematikou. Dramatizaci využívá 27 % škol, častěji se jedná o malé školy.

Za zásadní považuje většina škol jednotný postup pedagogů při řešení kázeňských problémů a důrazné a důsledné řešení jakéhokoliv porušení pravidel školního řádu. Ve spolupráci s pedagogicko-psychologickými poradnami a městskou policií jsou v případech potřeby ve třídách se zhoršeným klimatem zavedeny intervenční programy. V oblasti specifické prevence a při přípravě minimálního preventivního programu školy nejčastěji spolupracují právě s Policií ČR a pedagogicko-psychologickými poradnami (více než čtyři pětiny škol). Přibližně polovina škol zapojuje do prevence také příslušné orgány místní správy a samosprávy, orgány sociální péče a neziskové organizace. Nezanedbatelný podíl škol rozvíjí spolupráci také se zdravotnickými zařízeními a krajskými hygienickými stanicemi nebo středisky výchovné péče.

Téměř všechny školy spolupracují v oblasti prevence se zákonnými zástupci žáků. Nejčastěji je informují v rámci třídních schůzek, ale také při neformálním setkávání. Polovina škol využívá ke komunikaci s rodiči o problematice rizikového chování webovou stránku školy a nemalý podíl škol rodiče pravidelně zapojuje do aktivit školy. Zatímco malé školy využívají